

ANONİM ŞİRKETLERİN DAĞITILMIYAN KÂRLARI

Arif NEMLİ
İktisat Fakültesi

Tek müteşebbis tarafından sahip olunan ve yönetilen firmalarla kollektif şirketler, dağıtılsın veya dağıtılmasın, bütün kârları üzerinden vergi öderken anonim şirketlerin içerde bırakılan kazançları bazı memleketlerde gelir vergisinden muaf tutulmaktadır. Kurumu onu meydana getiren ortaklardan ayrı hukukî bir varlık olarak kabul eden görüşün ışığı altında, anonim şirketlerce sağlanan kârların önce kurum seviyesinde, daha sonra da hissedarlar elinde olmak üzere çift vergilemeye mevzu teşkil ettiği bir gerçektir. Alakonan kârlara gelir vergisinden muafiyet tanımakla kanun koyucunun takibettiği gaye bir taraftan hissedarların vergi yükünü kısmen olsun hafifletmek, diğer taraftan da teşvik edici vergileme prensiplerine uygun olarak yatırımların içerde bırakılan fonlardan finansmanını kolaylaştırmaktır.

Ortaklara dağıtılan kârlara müterakki gelir vergisi tarifesinin tatbik edilmekte oluşu sırf vergi politikası vasıtasıyla yatırımları teşvik etmek için anonim şirketlere tanınan böyle imtiyazlı bir durumun vergiden kaçmak gayesini taşıyan suiniyet sahibi ortaklarca zaman zaman istismar edilmesine yol açmıştır. Uzun vadeli kapital kazançları gelir vergisi sistemi içersinde tercihli bir muamele gördüğünden ortakların dividend dağıtımından vazgeçip içerde bırakılan kârları ileride işletmenin tasfiyesi veya hisselerin satışı anında kapital kazancı şeklinde elde etmeleri onların menfaatine uygun düşmektedir. Kanun koyucunun maksadı ise, esasen yarıdan büyük bir kısmı kurum vergisi şeklinde işletmeden çekilip alınmış fonlardan sadece yeniden yatırılacak olanlara gelir vergisinden muafiyet tanımaktır. İşte bu sebepten, otofinansmana hizmet etmek yerine ortakların şahsî menfaatlerini korumak için kârların içerde alakonması karşısında bazı tedbirlerin alınması kaçınılmaz bir sonuç olmuştur.

Bunlardan bir tanesi A.B.D. Dahili Gelirler Kod'unun 531-537 ci maddelerince tanzim edilen ve işletmenin makûl ihtiyaçlar dışında alakoyduğu kazançları üzerinden ödemek zorunda bırakıldığı özel mahiyette bir vergidir. Hernekadar dağıtılmıyan kârlar üzerinden ceza mahiyetinde bir tarha maruz kalma endişesi altında işletmeler dividand tevziine zorlanmakta iseler de firmadan firmaya değişme istidadı gösteren makûl ihtiyaçlara hudut çizmede karşılıklı güçlükler dolayısıyla sözü geçen verginin tatbikatı iş çevrelerinden de birok şikâyetlere yol açmaktadır.

Dağıtılmıyan kârlara tanınan vergi muafiyetinin hissedarlar tarafından gelir vergisinden kaçma vasıtası olarak kullanılmasını önlemenin ikinci yolu gelir ve kurumlar vergilerinin ortaklık tekniği altında birleştirilmesidir. Kurum kazançları üzerindeki çift vergilemenin tamamıyla ortadan kaldırılması neticesini verecek böyle bir metod bazı müelliflerce alakonan kârlar vergisinin ortaya çıkardığı çeşitli problemlerden kurtulmanın yegâne çaresi olarak gösterilmektedir.

Aşağıdaki sahifelerde önce dağıtılmıyan kârların işletmelerin gelişmesi bakımından taşıdığı hayatî öneme temas edilecek ve yüksek nispetli kurumlar vergisinin otofinansman imkânlarını daraltmak yönünde icra ettiği tesirler ele alınacaktır. Daha sonra alakonan kazançlar vergisi ile vergi kaçakçılığını önlemek yolunda alternatif bir hâl şekli olarak gösterilen gelir ve kurum vergilerinin birleştirilmesi meselesi incelenecektir.

A) DAĞITILMIYAN KÂRLARIN İŞLETMELERİN GELİŞMESİNDE HAİZ OLDUĞU ÖNEM

Dağıtılmıyan kârlar özellikle endüstriyel gelişmenin ilk devrelerinde yeni yatırımların finansman kaynağı olarak önemli bir rol oynamıştır. Tekniğin yavaş yavaş ilerlemeye başladığı, yeni yeni bölgelerin istihsale açıldığı, nüfusun sür'atle arttığı 19. cu asırda iktisadî hayattaki canlılığı gören ve istikbale iyimserlikle bakan müteşebbisler firmalarının genişletilmesinde ve yeni mamûllerin geliştirilmesinde dağıtılmıyan kârlardan geniş ölçüde faydalanmışlardır. Başlangıçta küçük ölçüde faaliyet gösteren işletmelerin sonra-

ları dev teşekküller haline gelmesinde otofinansmanın rolü büyük olmuştur ¹.

Bu tecrübe 20. ci Asırda da tekrarlanmıştır. Yardımcı sanayi kollarının gelişmesini teşvik etmek suretiyle bu asrın ilk çeyreğinde hüküm süren iktisadî refahın meydana gelmesine geniş çapta yardımcı olan otomobil endüstrisi hemen hemen tamamiyle alakonan kazançlardan finanse edilmiştir ².

1926 yılında sekiz büyük otomobil müstahsilinden beşi gelişmelerinin gerekli kıldığı fonları büyük bir kısmı itibariyle dağıtılmayan kârlardan karşılamışlardır. Bunlardan sadece üçü öz sermaye ihtiyaçları için para piyasasına bel bağlamışlardır. Bununla beraber, onların dahi 1962 yılı sonunda içerde alakoyduklar kârların miktarı hatırı sayılır bir seviyeye erişiyordu ³.

Otomobil endüstrisi dışında kalan 72 temsilci anonim şirketin gelişme seyrinden çıkan netice de bu yönde mevcut eğilimi destekler mahiyettedir. 1920 lerde bu firmaların üçte birinden fazlası büyümelerini tamamen, yaklaşık olarak dörtte üçü de bu uğurda ihtiyaç duydukları fonların yarısından fazlasını alakonan kazançlardan karşılamışlardır. Böylece, hisse senedi ihracı yoluyla finansmanın en yüksek seviyesine eriştiği 1920 ler de bile bu büyük anonim şirketler gelişmelerinin önemli bir kısmını otofinansman yoluyla başarmışlardır.

Alakonon kazançlar sadece büyük işletmeler için değil fakat küçük firmalar bakımından da önemlidir. Hatta bu ikinci tip işletmeler gelişmelerinin finansmanında alakonon kazançlara daha şiddetle ihtiyaç duyarlar. Bunun muhtelif sebepleri vardır ⁴:

Bir defa, iyi bir istikbal vadeden küçük firmaların hissedarları ilerde doğması muhtemel cazip kâr fırsatların yeni ortaklarla paylaşmak eğiliminde olmadıkları gibi, kuvvetli bir kontrol pozisyonunun kendilerine vermiş olduğu hareket serbestisini kaybetmek te istemezler. Bu iki saikten herhangibirinin mevcudiyeti alakonon

1) Bak. J. Keith Butters ve John Lintner, Effect of Federal Taxes on Growing Enterprises, Harvard University Graduate School of Business Administration, 1945, S. 61 - 62.

2) Ibid S. 62.

3) Ibid S. 62 - 63

4) Ibid S. 56 - 58

kazançlardan finanse edilen mütevazı bir gelişme nispetinin firma dışından gelen sermaye ile başarılacak sür'atli bir büyüme haddine tercih edilmesine sebebiyet verebilir.

İkincisi, birçok küçük firma için dışardan sermaye temin etmenin büyük güçlükler arzetymekte oluşudur. Belki yeni ve müstehlik tarafından tutulan bir mamulü geliştiren firmalar için bu husus doğru olmayabilir. Faka böyle cazip kârlılık fırsatları arzetymeyen işletmeler, dışardan sermaye temini arzusunda olmalarına rağmen, müsait fiyattan bunu başarmakta güçlüğü uğrarlar. Küçük teşebbüslerin daha gelişme çabası içersinde olması yatırımcıların nazarında onların riskli bir hüviyete bürünmelerine sebebiyet verir.

Bütün bu sebepler küçük firmaların gelişmelerinin finansmanında, büyüklere nazaran, alakonan kazançlara daha fazla bel bağlamalarına yol açar. Birinci tip işletmeler kârlarının oldukça küçük bir kısmını dividand şeklinde dağıttıkları için, büyük teşebbüslerle mukayese edildiğinde, alakonan kazançlardan daha büyük bir gelişme nispetini finanse etmeye muktedir olurlar. Bu da onların büyük kurumlar seviyesine bir an önce erişmeleri ve dolayısıyla ekonomide canlılık ve rekabetin hüküm sürmesi bakımından lüzumludur.

B) KURUMLAR VERGİSİ VE DAĞITILMIYAN KÂRLAR

Kurumlar vergisi, otofinansman bakımından büyük önem taşıdığına işaret ettiğimiz dahilî fonları hatırı sayılır ölçüde azaltmakla işletmelerin gelişmeleri üzerinde menfi tesirler icra eder. Bu husus basit bir misâl yardımıyla daha açık bir şekilde gösterilebilir:

100.000 liralık net bir varlıkla işe başlıyan bir işletmenin mevcut olduğu kabul edilsin. Sürüm imkânları çok müsait olduğundan söz konusu firma en az on yıl müddetle büyümeğe devam edecek ve bu uğurda gerekli fonları sadece alakonan kazançlardan sağlayacaktır. Diğer bir deyişle, kârlı bir şekilde gelişme fırsatlarının mevcudiyeti yüzünden hissedarlara dividand ödenmeyecek ve fakat bunlar büyümenin finansmanında kullanılacaktır.

Bu şartlar altında % 50 nispetinde bir kurum vergisinin firmasının genişlemesini nasıl yavaşlattığını görmek için 5. ci sahifedeki tabloya bakmak kâfidir. Verginin olmaması durumunda 10 yıl zarfında işletmenin kümülâtif şekilde artan net varlığı 5.766.510 liraya yükselir. Fakat % 50 nispetinde bir kurum vergisinin yürür-

Vergiden Önceki Durum

Yıllar	Yılbaşı Net varlığı	Alakonan kazançlar	Yıl sonu Net Varlığı
1	100.000	50.000	150.000
2	150.000	75.000	225.000
3	225.000	112.500	337.500
4	337.500	168.750	506.250
5	506.250	253.125	759.375
6	759.375	379.688	1.139.063
7	1.139.063	569.532	1.708.595
8	1.708.595	854.298	2.562.893
9	2.562.893	1.281.447	3.844.340
10	3.844.340	1.922.170	5.766.510

% 50 Nispetinde Kurum Vergisi Konduktan Sonraki Durum

Yıllar	Yılbaşı Net Varlığı	Vergiden önce Net Gelir	Vergi	Alakonan kazançlar	Yıl sonu Net Varlığı
1	100.000	50.000	25.000	25.000	125.000
2	125.000	62.500	31.250	31.250	156.250
3	156.250	78.125	39.063	39.063	195.313
4	195.313	97.657	48.829	48.829	244.142
5	244.142	122.071	61.036	61.036	305.178
6	305.178	152.589	76.295	76.295	381.473
7	381.473	190.737	95.369	95.369	476.842
8	476.842	238.421	119.211	119.211	596.053
9	596.053	288.027	144.014	144.014	740.067
10	740.067	370.034	185.017	185.017	925.084

lûge konması karşısında kümülâtif net varlık aynı devre sonunda sadece 925.084 liraya erişebilir. Başka bir deyişle % 50 nispetinde bir kurum vergisinin mevcudiyeti firmanın büyümesini net varlıkta 10. cu yıl sonunda vergi yokken ulaşılacak seviyenin aşağı yukarı 1/6 si ile sınırlamaktadır.

Tablonun incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, kurum vergisi her yıl net gelirin yarısını firmadan alıp hazineye intikal ettirir. Net varlığın bu şekilde azaltılmış olması müteakip yıllarda sağlanacak kârı da düşürecek ve dolayısıyla net varlığa eklenen alakonan kazanç miktarını daha da azaltacaktır. Bu durum 10 yıl müddetle devam edeceğinden, neticede kurum vergisinin firma büyümesini sınırlama yönünde icra ettiği tesir gittikçe artacaktır.

Söz konusu kümülâtif tesirin şiddet derecesini tayin eden faktörler şunlardır :

a) *Elde Edilen Kâr Nispeti:*

İşletmenin faaliyetlerinden sağladığı kâr nispeti nekadar *yüksekse kurum vergisinin* alakonan kazançlardan finanse edilen büyüme üzerindeki kümülâtif tesiri o kadar şiddetli olur.

b) *Verginin Yürürlükte Kaldığı Devrenin Uzunluğu :*

Vergi nekadar uzun müddet yürürlükte kalırsa firmanın alakonan kazançlardan desteklenen gelişmesi üzerindeki menfi tesirler o derece şiddet kazanır ve net varlıktaki gerek mutlak ve gerekse nisbî azalış zamanla daha da artar. Birkaç yıllık bir devreden sonra net varlıktaki nisbî azalma kurum vergisi nispetinin çok üstüne çıkar.

Kurumlar vergisinin alakonan kazançlar miktarını azaltmak yönünde icra ettiği bu çeşit menfi tesirler iktisadî gelişme bakımından büyük önem taşıdığına hiç şüphe bulunmayan anonim şirketlerin gelir vergisi muvacehesinde bazı imtiyazlarla teçhiz edilmelerini lüzumlu kılmıştır.

c) GELİR VERGİSİ VE DAĞITILMIYAN KÂRLAR

A.B.D. Dahilî Gelirler Kod'u anonim şirketlerin dağıtılmıyan kârlarına gelir vergisinden muafiyet tanımıştır. Bununla takibedilen gaye esasen yüksek nispetli kurum vergisi tarafından ziyadesizle azaltılmış olan yatırıma elverişli fonların hissedarlara dağıtıldıktan sonra bir defa da gelir vergisine mevzu kılınarak daha da daraltılmasını önlemektir.

Kârlı bir şekilde gelişme imkânlarına sahip firmalara sırf yatırımlarını dahilî fonlardan finanse etmeleri için tanınan böyle im-

tiyazlı bir durum vergi kaçakçılığına yol açmak istidadını da göstermektedir. Kârlar hissedarlara dağıtılmadıkça gelir vergisi mükellefiyeti doğmayacağından, sadece yatırım maksadiyle değil ve fakat ortakların gelir vergisi yükünü azaltmak veya tamamiyle ortadan kaldırmak için de kazançların içerde alakonması cihetine gidilebilmektedir. Bu yüzden, anonim şirket, dividend dağıtımının ortakların şahsî menfaatlerini koruyacak bir tarzda idaresine de imkân vermek suretiyle, diğer teşebbüs şekillerine nazaran cazip bir hüviyete bürünmektedir.

Şahsî gelir vergisi mükellefiyetini azaltmak gayesini güden bir müteşebbisin anonim şirketi diğer ortaklık şekillerine tercih edebilmesi herşeyden evvel onun bir yıl zarfında sağladığı gelirin miktarına bağlıdır. Küçük çapta faaliyet gösteren ve dolayısıyla ödemek zorunda bulunduğu gelir vergisi tutarı muayyen bir anonim şirkette hisse sahibi olması halinde taşımak zorunda olduğu kurumlar vergisi yükünün altında kalan bir yatırımcı için (bu sonuncu organizasyon şeklinin sağladığı diğer avantajlar bir tarafa bırakıldığı takdirde) ortaklık daha cazip görünecektir. Çünkü bu durumda kâr ortaklar arasında paylaştırıldıktan sonra ve bir defada vergilendirilir ve gelir yüksek dilim nispetlerine mevzu teşkil edecek bir seviyeye erişmediğinden hem gelir vergisi anonim şirket altında karşılaşılabilecek kurum vergisi mükellefiyetine nazaran daha düşük bir seviyede kalır ve hem de gift vergileme söz konusu olmaz. İşte bu sebepten, küçük çapta faaliyet gösteren ve dolayısıyla gelir vergisinin ilk dilimlerine mevzu teşkil eden yatırımcıların sadece vergiden kaçmak için anonim şirket şekline yönelmeleri rasyonel bir davranış olmaktan çıkar.

Diğer taraftan gelir vergisi mükellefiyetinden kaçmak amacıyla anonim şirket olarak teşkilâtlanıp kurum vergisi ödendikten sonra elde kalan kârların içerde bırakılması durumunda hissedarların gelire nihâî olarak tasarruf edebilmeleri firmanın tamamen veya kısmen tasfiyesine veyahutta hisselerin satılmasına bağlıdır. Bu yola gidildiği takdirde yatırımcılar dağıtılmıyan kârlarını gelir vergisi sistemi içersinde tercihli bir muamele gören kapital kazancı şeklinde elde etme imkânını bulurlar. Ortaklık olarak teşkilâtlanmaktansa, gelir vergisinden kısmen veya tamamen kaçmak amacıyla, dağıtılmıyan kârların ikinci bir vergiden muaf tutulduğu anonim şirketlerde hisse sahibi olmak isteyen bir yatırımcının bu yolda karar vermeden önce yapacağı iş kurum geliri ve kapital

kazançlarından doğan toplam vergi mükellefiyetini ortaklık durumunda ödemek zorunda kalacağı gelir vergisi tutarıyla mukayese etmektir. Sonuncu meblâğ birinciye nazaran daha yüksek bir seviyeye erişiyorsa müteşebbisler vergiden tasarruf gayesiyle ortaklıktan anonim şirket şekline yönelebileceklerdir.

Eğer alakonon kârlar firmanın içerde bunları müessir şekilde kullanmasının bir neticesi olarak müteakip yıllarda artan dividend ödemelerine yol açarsa, bu takdirde tamamen gelir vergisi dışı kalmak yerine sadece tediye geciktirilmesi söz konusu olur. Mesele- nin daha iyi aydınlatılabilmesi için muhtelif durumları ele almakta fayda vardır :

a) Alakonon kârlar hissedarlara dağıtılmaları halinde büyük bir kısmı itibariyle hazineye intikal edecekse, bu takdirde onların tevziinden vazgeçilip içerde verimlendirme yoluna gidilmesi ortak- ların daha fazla gelir sağlamasına yardım eder. Başka bir deyişle, bu durumda, hazineye ödenecek meblâğların, dağıtımı geciktirmek suretiyle, gelir getirici varlıklar olarak işletme dahilinde kullanıl- ması söz konusudur. Eğer bir hissedar 100.000 liralık dividend ge- liri dolayısıyla % 75 nispetinde vergilendiriliyorsa onun yeniden ya- tırabileceği meblâğ 25.000 liradan ibaret kalır. Yatırılan fonlar üze- rinden % 5 nispetinde bir kâr sağlandığı farzedilirse adı geçen ya- tırımcı her yıl 1.250 liralık bir gelir elde eder. Fakat eğer 100.000 lira dividend olarak dağıtılmayıp firmada alakonur ve yatırılırsa bu takdirde 5.000 liralık bir gelire hak kazanılır.

Demek oluyor ki kârlar hissedarlara dağıtılmak yerine firma eliyle yeniden yatırıma yöneltirse 5.000 liralık bir meblağın sağ- lanması için % 5 nispetinde bir gelire ihtiyaç vardır. Eğer aksi yol takibedilir ve kazanç dividend şeklinde ortaklara ödenirse bu du- rumda % 75 nispetinin tatbik edildiği gelir dilimine giren hisse- darın aynı geliri elde edebilmesi için vergiyi ödedikten sonra yatırdığı meblâğ üzerinden % 20 oranında bir hasıla sağlaması gerekir. Fer- din % 80 lik gelir dilimine girmesi halinde ise dağıtımı müteakip kendi eliyle yatırdığı meblâğ üzerinden ancak % 25 nispetinde bir gelir sağlaması onun iki alternatif arasında kayıtsız kalmasını müm- kün kılar.

Eğer vergiden sonra ferdin elinde kalan miktar bir kesir sek- linde ifade edilirse, bunun tersiyle, firma tarafından yatırılan fon- ların sağladığı gelir nispetinin çarpımı aynı malî durumu muhafaza etmek isteyen bir hissedarın vergiyi ödedikten sonra kendi eliyle

yatırdığı meblâğ üzerinden elde etmesi gereken hasıla oranını verir⁵. Eğer fert % 75 lik gelir vergisi dilimine giriyorsa onun elinde kalan meblâğ $\frac{1}{4}$ kesriyle ifade edilebilir. Bunun tersi olan 4 rakamının alakonan kârlar üzerinden sağlanan gelir nispetiyle çarpımı dividand almayı tercih eden hissedarın vergiyi ödedikten sonra başka bir işletmede yaptığı yatırımından kendisini aynı durumda hissedebilmesi bakımından elde etmek zorunda olduğu hasıla nispetini verir. Fert % 90 lık gelir dilimine giriyorsa bu durumda gelirin $\frac{1}{10}$ u elinde kalıyor demektir. İki alternatif arasında kayıtsız kalabilmesi için, dividandını çekmek yolunu tercih ettiği takdirde, kendi eliyle yaptığı yatırımlardan % 50 nispetinde bir gelir sağlamalıdır.

b) Eğer dağıtılmasından vazgeçilen ve içerde yeniden yatırılan 100.000 liralık kâr ilerde hissedar tarafından ya firmanın tasfiyesi veya hisse senetlerinin satışı yoluyla kapital kazancı şeklinde realize edilirse bu durumda o, hazine aleyhine olmak üzere, uzun vadeli kapital kazançlarına tatbik edilen nispetle en yüksek gelir dilimine uygulanan gelir vergisi nispeti arasındaki farkın imkân verdiği ölçüde bir vergi tasarrufu sağlar.

c) Sözü geçen 100.000 liranın firma faaliyetlerinin başarısızlığa uğraması neticesi kaybedilmesi durumunda ise hazine firma tarafından içerde yatırılan fonlar üzerinden ne şimdi ve ne de gelecekte hiçbir vergi alamıyacaktır. Diğer bir deyişle, anonim şirketi onu meydana getiren ortaklardan ayrı bir hukukî varlık olarak kabul eden ve dolayısıyla birincinin gelirini ikincininkinden ayıran bir vergi sistemi içersinde hazine, hissedarların rasyonel olmıyan davranışlarından doğması muhtemel zararlara istemiyerek katlanmak zorunda kalacaktır.

d) İçerde yatırılan 100.000 lira ilerde dividand *şeklinde ödenecekse* ve dağıtım hissedarın ya diğer kaynaklardan gelen gelirdeki azalma veya kanun koyucunun gelir vergisi nispetlerinde yaptığı umumî bir indirim dolayısıyla daha düşük gelir dilimine girdiği bir zamana rasthyorsa o bundan vergi tasarrufu sağlar. Birinci durumda, anonim şirketi kontrolü altında tutan ortak gelir vergisi mükellefiyetini azaltmak gayesiyle dividand dağıtımını diğer kaynak-

5) Dan Throop Smith, Effects of Taxation on Corporate Financial Policy, Harvard University Graduate School of Business Administration, 1952 s. 106 - 107

lardan doğan gelir akımına uyduracak şekilde ayarlıyabilir. Kanun koyucunun zaman zaman gelir vergisi nispetlerini azaltmak veya yükseltmek şeklindeki davranışını aksettiren ikinci durumda ise ortakların herhangi bir tesiri söz konusu değildir.

e) Anonim şirketi kontrolü altında tutan ortak muhtelif sebeplerle dividand dağıtımına gitmek istemiyorsa bu takdirde alakonan kârlar devamlı olarak yatırımların finansmanında dahili bir kaynak vazifesini görür ve neticede hisseler ortakların ölümünde mirasçılarına intikal edebileceği gibi ölüm anından evvel hediye şeklinde de elden çıkarılabilir. Bu durumun bir sonucu olarak gelir vergisinden olduğu kadar kapital kazançları vergisinden de kaçınılmış olur. Çünkü ölüm anına kadar elde tutulan hisse senetleri üzerinden sağlanan kapital kazançları bu sonuncu verginin mevzuu dışında kalır. Hisse kıymetlerinin işletmede alakonan kazançları yeterli ölçüde aksettirmesi halinde hazinece uğranılan varidat kaybının veraset vergisi veyahut ta hediye vergisi (ölümden evvel intikal vaki olmuşsa) yoluyla kısmen giderilmesi mümkündür.

f) Dağıtımından vazgeçilen 100.000 liranın anonim şirketi kontrolü altında tutan ortağa ödünç olarak verilmesi de mümkündür. Bu yönde alınacak bir karar hem alakonan kazançlar üzerinden hissedarların gelir vergisi ödeme mecburiyetlerini ortadan kaldırır ve hem de bu fonları ödünç alan ortağın bunlar üzerinden menfaatler sağlamasına yol açar.

Görülüyor ki ortakların dividand almaktan vazgeçip kâr hisselerini işletmede tutmada çeşitli yönlerden menfaatleri vardır. Kazançlar içerde bırakıldığı müddetçe ise anonim şirket ortakları için gelir vergisi mükellefiyetinin doğması söz konusu değildir. İşte bu sebepten, esas gayesi hissedarların şahsî menfaatlerine hizmet etmekten çok vergi politikası yoluyla iktisadî gelişmeyi hızlandırmak olan kanun koyucu tarafından muafliğin sadece işletmenin faaliyet branşına ve çalışma maksadına uygun yatırımlar için ayrılacak fonlara inhisarını öngören tedbirlerin alınması yoluna gidilmiştir.

D) ALAKONAN KAZANÇLAR VERGİSİ

Gelir vergisinin ilk tatbik yıllarındanberi yürürlükte olan alakonan kazançlar vergisi hazineye varidat sağlamaktan ziyade dağıtılmıyan kârlara tanınan gelir vergisi muafliğının kanunda husule getirdiği boşluğu doldurmak için konulmuştur. A.B.D. Dahilî Ge-

lirler kod'unun 531 - 37. ci maddelerince tanzim edilen bu vergi aşağıdaki sahifelerde muhtelif yönleri itibariyle ele alınacaktır⁶.

a) *Mevzuu ve Nispeti*

Verginin mevzuunu sırf gelir vergisi mükellefiyetinden kurtulmak için içerde bırakılmış olan kârlar teşkil eder. Böyle bir vergi ihdas etmekle kanun koyucunun takibettiği gaye, işletme eliyle, Dahilî Gelirler Bürosunca muteber sayılabilecek yatırımlara yöneltilmeyen kârların ortaklara dividand olarak dağıtımını zorlamaktır. Bu bakımdan vergi sadece içerde, bırakılan kârların makûl ihtiyaçlar dışında kalan kısmını hedef tutar, işletmenin faaliyet branşına yakın sahalara yapılan yatırımlar için olduğu kadar, hammadde stoklarının tazelenmesi, likidite derecesinin normal seviyeye yükseltilmesi v.s. maksadlarla da kârların içerde bırakılması verginin tatbikini davet etmez.

Nispet ilk 100.000 \$ a kadar % 27,5, bunun üstünde kalan kısım için ise % 38,5 tur. Matrahın tesbitinde vergi döneminin bitiminden itibaren 2,5 aya kadar dağıtılan dividandlar nazarı itibara alınmaz. Böyle ek bir sürenin tanınmasını gerektiren sebep anonim şirketlerce dividand beyanına gidilmeden önce yıl sonu malî durumlarının iyice anlaşılmasına ihtiyaç duyulmakta oluşudur.

Ayrıca, her işletme makûl ihtiyaçlarını aşan dağıtılmıyan kârlardan 100.000 \$ lık bir indirimde bulunmak hakkını haizdir. 1954 te A.B.D. Dahilî Gelirler Kod'una eklenen bu hüküm daha ziyade küçük işletmeleri koruyucu mahiyettedir. İndirimin yürürlüğe girmesinden evvel, alakonan kazançlar vergisine mevzu teşkil etme endişesi özellikle gelişmelerini dahilî fonlara bağlamış olan firmalar çevresinden birçok şikâyetlerin yükselmesine sebep oluyordu. Bunun dışında, birçok işletmeler ispat güçlükleri ve dava masraflarının ağırlığı karşısında çok kerre ihtilâfın aleyhlerine çözümlerine rıza gösteriyorlardı⁷. Bu çeşit mahzurları karşılamak gayesiyle konulmuş olan bu 100.000 \$ lık indirim anonim şirketler için emniyet payı fonksiyonunu ifa etmektedir.

6) Bu hususta bak. Robert s. Holzman, The Tax on Accumulated Earnings, The Ronald Press Company, New York, 1956, s. 5 - 12. Robert S. Holzman, Federal Income Taxation, The Ronald Press Company, New York, 1960, s. 16. 24 - 16. 26. William S. Barnes ve diğerleri, Taxation in the United States, Commerce Clearing House, Chicago 1963, S. 9 A / 4 - 9 A / 5

7) Ibid s. 9 A / 4. 3

b) İspat Külfeti

Bir yıl zarfında elde edilen safi gelir üzerinden ve mükellef tarafından beyanname tanzim edilmek suretiyle ödenen gelir ve kurumlar vergilerinin aksine, alakonan kazançlar vergisinin uygulanabilmesi için dağıtılmıyan kârların mevcut olması ve bunların haklı sebeplerle izah edilememesi gerekir. Diğer bir deyişle, verginin tarhi otomatik bir şekilde cereyan etmeyip herşeyden evvel kazançların gelir vergisinden kaçmak maksadiyle içerde bırakılıp bırakılmadığının ispatına lüzum vardır.

Kanun koyucu kârlarının % 70 inden fazlasını içerde bırakan anonim şirketleri hazırladıkları kurum vergisi beyannamesine alakoyma sebeplerini ihtiva eden bir belgeyi de eklemeye mecbur tutmuştur⁸. Dahilî Gelirler Bürosu gösterilen sebepleri makûl bulmazsa mükellefleri daha başka deliller getirmeye davet edebilir. Bu da gösteriyor ki ispat külfeti tamamen işletmeler üzerindedir. Sevk ve idarecilerin makûl ihtiyaçları Dahilî Gelirler Bürosuna nazaran daha iyi takdir edebilecek kudrette olmaları onları herhangi bir itiraz vukuunda ihtilâf konusu meseleyi savunma bakımından daha ehil bir taraf durumuna getirir. Bu bakımdan ispat külfetinin kurumlar üzerinde kalması mantıkî görünmektedir.

c) Verginin Tatbikini Gerekli Kılan Hâller

Esasen firmadan firmaya ve bir sanayi kolundan diğerine değişme istidadı gösteren makûl ihtiyaçlar kavramı Dahilî Gelirler Bürosu ve adlî mercilerce de birbirinden farklı şekilde tefsir edilmekte olduğundan verginin mevzuuna giren hâlleri kesin bir sıralamaya tabi tutmak mümkün değildir. Bununla beraber, aşağıda belirtilecek durumlar vergiden kaçma maksadının açık bir belirtisi olarak kabul edilmektedir.

I — Hissedarlara Yapılan İkrazlar

Dağıtılmıyan kârlardan hissedarlara yapılan ikrazlar, özellikle, ifta edilmedikleri ve faiz de getirmedikleri müddetçe alakonan ka-

8) Thomas N. Tarleau, Effect of Section 102 Penalty on Current Accumulations of Corporate Earnings, (How Should Corporations be Taxed, Tax Institute, New York, 1964) içinde s. 126

zançlar vergisinin mevzuuna girerler. Çünkü bu durumda dividand-
ların gelir vergisi mükellefiyetinden kaçma maksadına hizmet ede-
cek şekilde gizli bir dağıtım söz konusudur. Hissedarların akrabala-
larına ve firma ile ilgili olmıyan diğer şahıslara yapılan ikrazlar için
de aynı şey söylenebilir. Fakat ödünç olarak verilen fonların kısa
zamanda iade edileceği kesin olarak biliniyorsa o takdirde vergi
tatbik edilmez⁹.

II — Diğer Firmalara Yapılan Yatırımlar

Aralarında ana - yavru işletme münasebeti bulunmıyan iki ayrı
firmayı kontrolü altında tutan hissedarın birinden yaptığı istikrazla-
rı diğerine yatırması kendi şahsî menfaatlerine hizmet maksadını
güttüğünden dolayı verginin tatbikini gerekli kılar. İşletme dahilinde
geniş çapta dağıtılmamış kârların biriktiği bir anda iş mevzuu-
nun kökten değiştirilmesi, işletmenin faaliyet branşına yabancı sa-
halara yatırımda bulunulması vergiden kaçma maksadına işarette
bulunur¹⁰.

Buna karşılık eğer bir firma aynı veya ilgili iş dalında faaliyet
gösteren bir diğer firmanın hisselerinden büyük bir kısmına sahip
bulunuyorsa veya fiilen onu sevk ve idaresi altında tutuyorsa ikincisi
ayrı hukukî mevcudiyete malik olmasına rağmen birincinin bir
parçası kabul edilebilir. Bu takdirde, birinci işletmede alakonan ka-
zançların onun fiyali durumunda olan diğerine yatırılması vergiden
kaçma maksadı taşımaz. Eğer yatırımlar ihtiyaçlardan fazla olan
çalışma sermayesinin veya diğer fonların geçici bir süre için verim-
lendirilmesi gayesiyle yapılmış bulunuyorsa bunlar işletmenin faa-
liyet branşına yabancı sahalara gitmiş olsalar bile alakonan kazanç-
lar vergisinin mevzuuna girmezler.

III — Lüzumsuz İhtiyatlar

Lüzumlu görülmıyen ihtiyatlar tesisi veya ihtiyaç hissedilmiş
olsa bile bunların hacimce çok geniş tutulmuş bulunması hissedar-
ların gelir vergisinden kaçma maksadlarına bir delil teşkil eder. Ma-
kine ve teçhizatın sür'atli teknik gelişme neticesi faaliyetten uzak
kalma ihtimaline karşı ihtiyat ayırma cihetine gidilmesi, böyle bir

9) Ibid s. 119

10) Ibid S. 116

tehlike gerek zaman ve gerekse sebebiyet vereceği zarar itibariyle belirsizse, dividend dağıtımının durdurularak fonların içerde alakonması makûl bir sebebe dayanmaz.

Yine bunun gibi, işsizlik sigortası kanununda yapılması tasarlanan değişiklikten geniş çapta zarar göreceği düşüncesiyle bir sigorta şirketinin bu riski karşılamak üzere alakonan kârlardan ayırdığı ihtiyatlar makûl bir sebebe istinad etmediğinden muteber görülmemiştir.

IV) Firmanın Genişletilmesi

Firmanın genişletilmesi ve modernleştirilmesi maksadiyle kârların alakonması verginin tatbikini gerektirmez. Büyümenin bir neticesi olarak artan iş hacmini karşılamak üzere çalışma sermayesine dağıtılmamış kârlardan yapılan ilâveler için de aynı şey söylenebilir. Bununla beraber, uzak bir gelecekte gerçekleştirilmesi tasarlanan genişletme projelerini finanse etmek amacıyla (özellikle işletme kârlılık durumunu ilerde bu uğurda gerekli fonları biriktirebilecek şekilde devam ettiriyorsa) şimdiden yapılan ayırmalar makûl bir sebeple izahı mümkün görülmediğinden verginin mevzuuna girer. Proje tahminî maliyetini aşan alakonan kazançlar için de aynı husus varittir.

d) Dağıtılmıyan Kârlar Vergisi ile Bir Mukayese

Alakonan kazançlar vergisinin A.B.D. de 1936 - 39 yılları arasında yürürlükte olan dağıtılmıyan kârlar vergisi ile mukayesesi onun mahiyet ve esasının daha fazla aydınlatılmasına hizmet edecektir. Dağıtılmıyan kârlar vergisi bütün içerde bırakılan kazançları hedef tutmakta ve % 7 ile % 27 nispeti arasında dereceli bir mahiyet arz etmekte idi. Diğer bir deyişle, kârların yatırımlar için dahilî finansman kaynağı fonksiyonunu ifa etmesi adı geçen verginin tatbikine engel olamıyordu. Ondandır yegâne kaçınma şekli bütün kârın ortaklara ödenmesi idi. Dereceli bir mahiyet arz etmesi dolayısıyla anonim şirket geliri yükseldikçe dividend dağıtımını zorlama tesiri de artan bu verginin esas gayesi kurum tasarruflarını da diğer gelirler gibi vergiye tâbi kılmak ve böylece (hernekadar söz konusu verginin nispet strüktürü farklı ise de) mümkün olduğu kadar hakkaniyeti sağlamaktı.

Dağıtılmıyan kârlar vergisi üç senelik bir tatbikattan sonra 1939 da kaldırıldı. O zamandanberi (ondan önce de olduğu gibi) ticarî veya sınaî bir organizasyon şekli olarak anonim şirketin gelir vergisinden kaçma maksadına hizmet etmesini önlemeye yarıyan ye-gâne vasıta A.B.D. Dahilî Gelirler Kod'unun 531 - 37. ci maddelerince tanzim edilen ve makûl ihtiyaçlar üzerinde alakonan kârları ön-görmekte olan vergidir. Bu iki verginin aralarındaki bellibaşlı fark-ları belirtecek şekilde bir karşılaştırılması yapılabilir :

1 — Evvelce de belirtildiği gibi madde 531 - 37 nin tatbik mev-kii bulabilmesi makûl ihtiyaçlar dışında alakonan ve haklı bir se-beple izah edilemiyen kârların mevcudiyetine bağlıdır. Bu özelliği dolayısıyla onun başarısı sağladığı varidatla değil önliyebildiği âtil tasarruf miktarıyla ölçülür. Diğer taraftan dağıtılmıyan kârlar ver-gisi yatırılmsn veya yatırılmasın firmanın bütün tasarruflarını he-def tutuyor ve otomatik olarak tatbik ediliyordu.

2 — Firmanın yıl sonunda haiz olduğu likidite derecesi - gelir vergisinden kaçma maksadına işarete bulunması dolayısıyla - mad-de 531 - 37 nin uygulanması bakımından büyük önem arzeder. Da-ğıtılmıyan kârlar vergisinin ise işletmenin likidite durumu ile bir ilgisi yoktu. İçerde tutulan bütün kârlar onun mevzuuna giriyordu.

3 — Madde 531 - 37 sadece haklı bir sebebe dayanmaksızın içerde bırakılan âtil tasarrufların dividand şeklinde dağıtımını ön-görür. Dağıtılmıyan kârlar vergisi ise bütün kârların hissedarlara tevzii yönünde tesir icra etmekte idi.

4 — Madde 531 - 37 iddihar edilmeyip yatırıma yöneltlen ta-sarruflar üzerinde teşvik edici bir rol oynar. Buna karşılık dağıtıl-mıyan kârlar vergisi bütün firma tasarruflarını cezalandırıyor is-tihlâki yatırım aleyhine arttırıyordu.

5 — Madde 531 - 37, genel olarak, gelişmelerini alakonan kâr-lara bağlamış olan küçük firmalar üzerinde menfi bir tesir icra et-mez. Yeter ki içerde bırakılan fonlar haklı sebeplerle izah edilsin ve yakın bir gelecekte yatırım sahalarına yöneltilsin. Diğer taraf-tan dağıtılmıyan kârlar vergisi küçük teşebbüslerin otofinansman yoluyla büyümesini teşvik bakımından bir tesir icra etmiyordu.

6 — Madde 531 - 37 içerde bırakılan fonların lüzumundan fazla geniş tutulması ve bunların haklı sebeplerle izah edilememesi halin-

de tatbik alanı bulur. Diğer bir deyişle, Dahilî Gelirler Bürosu harekete geçip tarha karar vermedikçe verginin ödenmesi söz konusu değildir. Dağıtılmıyan kârlar vergisi ise firma tarafından dahilde kalan bütün kazançlar nazarı itibara alınmak suretiyle hesabediliyor ve hazineye ödeniyordu.

e) İktisadî Tesirleri

Alakonan kârlar vergisi firmaların ellerinde biriken âtıl fonları istihlâk ve yatırım harcamalarına yöneltmek suretiyle millî gelir ve istihdam seviyesi üzerinde tesir icra eder. Kârların dağıtılmayıp sırf gelir vergisinden kaçmak gayesiyle iddihar edilmiş olması verginin tatbiki için kâfi bir sebep teşkil ettiğinden bu duruma düşmemek için işletme sevk ve idaresi ya alakonan kazançları yeniden yatırmak veya onları dividand şeklinde dağıtmak alternatiflerinden birini seçecektir. Birinci yolun tercih edilmesi millî geliri meydana getiren unsurlardan biri olan yatırım harcamalarını arttırır, ikincisine baş vurulması ise fertlerin harcanabilir gelirlerini yükseltir. Bu da kısmen istihlâk ve kısmen de yatırımların seviyesi üzerinde tesir icra eder.

Kârların gelir vergisinden kaçma maksadına hizmet etmek üzere işletmede âtıl bir hâlde tutulması millî gelir içersinde yatırım ve tasarrufun dengesizliğine yol açabilir. Çünkü cari devrede alakonan kazançların yatırım veya istihlâk harcamaları şeklinde müteakip yıl gelir akımına girmemesi tasarrufların yatırımları aşmasına sebebiyet verir. Bu durumda otomatik düzeltme mekanizması harekete geçecek ve sonraki yıllarda tasarruf ve yatırımın eşitliği sağlanacaktır. Fakat bu netice ekonomi üzerine çöken deflasyonist tesirler bahasına elde edileceğinden iddihar olunan kazançlar üzerine konan bir verginin bu konuda faydalı bir fonksiyon ifa ettiği söylenebilir.

Bununla beraber, alakonan kazançlar vergisinin bu uğurda tamamen müessir bir âlet olarak kullanılmasını güçleştiren bazı faktörlerin mevcut olduğu da unutulmamalıdır. Bir defa adı geçen vergi geçmişte, daha çok, mahdut sayıda hissedarın büyük nüfuz ve kontrol gücüne malik bulunduğu aile şirketi tipindeki işletmelere uygulanmıştır. Çok sayıda ortaklardan meydana gelen, sevk ve idarenin maaşlı müdürler ve idare heyetleri elinde kaldığı diğer anonim

şirketler ise onun mevzuu dışında kalmıştır¹¹. İkincisi Dahili Gelirler Bürosunca hem verginin tatbikine verilen önem ve hem de kapsamı içine alınan işletme tipleri zaman zaman değişmiştir. Nihayet, dağıtılmıyan kârlara uygulanan vergi nispetinin gelir vergisi nispetinden düşük oluşu çok kerre tasarrufların işletme içinde iddihar edilmesine engel olamamaktadır. Çünkü, nispet strüktüründeki bu fark dolayısıyla, hissedarların gelir vergisi yerine alakonan kazançlar vergisi ödemekte yine de menfaatleri vardır. İşte bütün bu faktörler sözü geçen verginin toplam harcamayı artırma bakımından haiz olduğu önemi azaltmak yönünde müessir olmaktadır.

f) *Tenkidi*

Alakonan kazançlar vergisinin gerek Princeton Üniversitesi Vergi Enstitüsünde yapılan konferansa katılan otoriteler ve gerekse bu konuda açılan ankete cevap veren fertler tarafından geniş bir kritiği yapılmıştır.

1 — *Aleyhinde İleri Sürülenler*

1 — Alakonan kârlar vergisi özellikle küçük işletmeler aleyhine ayrımcılık yapar. Bunun muhtelif sebepleri vardır :

Bir defa, bu tip işletmelerin dışardan kapital sağlama imkânları zayıftır. İkinci olarak, gerek net kazanç akımında yıldan yıla görülen düzensizlikler ve gerekse önceden kestirilemiyen risklere karşı yüksek derecede likid olma mecburiyeti kârların nispeten daha büyük miktarda içerde alakonmasını gerekli kılar.

2 — Sözü geçen vergi, özellikle, birkaç hissedarın meydana getirdiği ve onların yakın kontrolü altında bulunan, diğer bir deyişle, aile şirketi tipindeki işletmeleri hedef tutar. Bununla beraber, hisseleri pek çok sayıda ortak arasında yayılmış, sevk ve idarenin maaşlı müdür ve idare heyetleri elinde bulunduğu büyük anonim şirketler de zaman zaman onun tehdidine maruz kalmaktadır.

3 — Aslında bütün kârı alakoymak niyetinde olan işletmeler dividand beyan etmeye veya az miktarda tevziatta bulunmayı menfaatlerine uygun gören firmalar daha fazla kâr dağıtmaya zorlanır.

11) Joint Committee on the Economic Report, *The Taxation of Corporate Surplus Accumulations*, (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1952), S. 77

4 — Özellikle küçük işletmelerin verginin mevzuuna girmesi onlar tarafından yeni mamüllerin geliştirilmesine engel olmakta, dolayısıyla iktisadî gelişme hızını azaltmaktadır. Diğer taraftan onun birçok durumlarda işletmelerce yeni makine ve teçhizat satın alınmasını, genişletme programlarının tatbik mevkiine konulmasını teşvik ettiğine inanılmaktadır.

5 — İşletmeler dividand dağıtma zorunluluğu altında dışardan gittikçe artan miktarda ödünç almaya yöneltilmektedir.

6 — Yine bunun gibi, vergi bazı durumlarda, ilerde karşılıklı muhtemel riskler için bugünden makûl ölçüde ihtiyat ayrılmasını güçleştirir.

7 — Kapital formasyonunu, ekonominin tümü bakımından değil de bir tek işletme yönünden mütalâa edildiğinde, her zaman için olumlu karşılanıyacak şekilde hızlandırır.

8 — Anonim şirketlere nazaran âdi ortaklık şeklinin veya tek fert tarafından sahip olunan firmaların cazibesini artırır.

9 — Öz sermaye ile finansman yerine borçla finansman metodlarını kullanmaya teşvik eder.

10 — Anonim şirketleri devre sonlarında daha az likid görünecek şekilde faaliyetlerini tanzim etmeye yöneltir. Stokların normalin üstünde tutulması, alacak tahsilinin geciktirilmesi, ikramiye ve maaşlara yapılan zamlar, maliyet artışına karşı gösterilen kayıtsızlık, işçilere kârdan hisse verme plânları v.s. gibi tedbirler bu yönde mevcut eğilimi destekler mahiyettedir.

11 — Alakonan kârlar vergisi a) küçük işletmeler bakımından ilerde karşılıklı muhtemel riskler ve genişleme ihtiyaçları için gereği kadar ihtiyat ayırmayı güçleştirmekle b) onların tasfiyesini, satışını veya (diğer vergilerle birlikte) başka işletmelerle birleşmesini teşvik etmekle endüstride temerküze doğru bir gidişe yol açar.

II — *Lehinde İleri Sürülenler*

1 — Alakonan kârlar vergisi dahilî fonlardan yatırımları finanse etme imtiyazını elinde tutan anonim şirketin gelir vergisinden kaçma maksadına hizmet edecek şekilde kullanılmasına engel olmak gibi faydalı bir fonksiyon ifa eder ve bu bakımdan vergi sis-

teminin vazgeçilmez bir parçasıdır. Sözü edilen vergi bu yolda başarılı neticelerin alınmasına yardım ettiği müddetçe gelir vergisi yükü vergi ödeyicileri arasında daha eşit bir şekilde dağılır; varidat daha yüksek bir seviyede tutulur ve anonim şirketin hissedarlar tarafından kendi şahsî menfaatlerine hizmet edecek tarzda suiistimalli önlenir.

2 — Vergiye karşı mükellefler tarafından ileri sürülen itirazlar onun kısmen de olsa fonksiyonunu ifa ettiğine işaret eder.

3 — Dahilî Gelirler Bürosu verginin tatbikatını basiretle idare etmekte, bu hususta gayet makûl ve âdil bir davranış göstermektedir.

4 — Normal ve makûl ihtiyaçların üzerinde alakonan kârlardan dolayı cezalı bir tarha mâruz kalmamak için sevk ve idarecilerin yıl sonu malî durumlarını ve geleceğe ait plânlarını dikkatle gözden geçirmeleri uzun vadede faydalı neticeler sağlar.

5 — Vergi muayyen anonim şirketler bakımından şikâyeti muhib olmakla beraber ekonominin bütünü üzerindeki genel tesirleri itibariyle savunulabilir.

6 — Bugünkü tatbik şekli altında anonim şirketlerin ancak % 10 u verginin tesir sahasında kalmaktadır. Bunlar da küçük, aile şirketi tipindeki işletmelerdir.

7 — Verginin tatbiki neticesi sağlanan varidat miktarının düşük bir seviyede kalması onun başarı derecesi hakkında kötümser olmayı gerektirmez. Alakonan kârlar vergisi gelir teminine matuf olmaktan çok hissedarların vergiden kaçma eğilimlerine set çekme gayesini taşımaktadır. Bu sebepten, makûl sebeplerle izah edilemeyen dağıtılmıyan kârları asgarî seviyeye indirmesi nispetinde vazifesini başarmış sayılır.

g) Reform Teklifleri

Lehinde ve aleyhinde ortaya atılan fikirlere ilâveten bazı çevrelerce, alakonan kazançlar vergisinde gerçekleştirilmek istenen reformla ilgili, teklifler ileri sürülmektedir :

1 — Herşeyden önce ispat külfetinin anonim şirketlerden alınıp Dahilî Gelirler Bürosuna devredilmesi istenmektedir. 1938 den

evvel de yürürlükte olan bu usule yeniden dönüş verginin tesirini azaltacaktır. Çünkü firmanın gelir vergisinden kaçma maksad ve niyetini ispat etmek adı geçen merci için çok güçtür. «Makûl ihtiyaçlar» en iyi bir şekilde ancak işletmeler tarafından tesbit edilebilir. Bunlar firmadan firmaya değişebileceği gibi, muayyen bir işletme için de zaman dahilinde farklı bir hüviyete bürünebilir. Bu uğurda Dahilî Gelirler Bürosunca kesin sınırlar tesbiti mümkün olmadığından ispat külfetinin «makul ihtiyaçlar»ı en iyi tayin edebilecek durumda bulunan işletme yöneticileri üzerinde bırakılması verginin tesirini zayıflatmamak bakımından lüzumludur.

1954 yılında bu hususta çok küçük ölçüde de olsa bir değişiklik yapılmıştır. Buna göre eğer anonim şirket Dahilî Gelirler Bürosu tarafından gereğinden fazla kârın içerde bırakıldığı yolunda yapılan tebligatı alır almaz alakoyma sebeplerini ve delilleri ihtiva eden bir beyannameyi belirli bir süre içersinde adı geçen mercie verirse o takdirde dağıtılmıyan kârların firmanın «makûl ihtiyaçlar»ını aşmadığını ispat etmek külfetinden kurtulmuş olur. Fakat anonim şirket böyle bir beyanname tanzim etmezse ispat külfetini üzerinde taşımak mecburiyetindedir. Beyanname hazırlanmakla beraber gösterilen sebepler ikna edici delillerle desteklenmemişse firma yine alakonan kârların «makûl ihtiyaçlar»dan fazla olmadığını ispata davet edilebilir. Diğer bir deyişle, Dahilî Gelirler Bürosu belirtilen sebeplere itiraz etmekte serbesttir ¹².

2 — Kurum vergisi ödendikten sonra sabit istihsal faktörünün ikame maliyetini karşılamak üzere normal amortisman indirimleri üzerinde ayrılan munzam ihtiyatların alakonan kârlar vergisine tâbi gelirden düşülmesi yolunda bir değişiklik istenmektedir. Varılmak istenen gaye işletme sevk ve idaresini, makine ve teçhizatı, cari değerleri üzerinden değiştirmeye muktedir kılmak için, normal amortismanlar dışında miktarı ve ayrılma zamanı kendi iradesi dahilinde olmak üzere fazla ihtiyatlar tesis etmek konusunda serbest bırakmaktır.

Halen yüksek ikame maliyetlerini karşılamak üzere ayrılan fonlar, eğer, bu maksad için ayrılmışsa ve normal bir seviyede bulunuyorsa, Dahilî Gelirler Bürosu tarafından makûl bir sebebe dayanıp dayanmadığı araştırılan dağıtılmıyan kârlar toplamından in-

12) Holzman R. S. *The Tax on Accumulated Earnings*, op cit. S. 10 --11

dirilmektedir. Bu böyle olmakla beraber, alakonan kârlar gerekli olandan fazla bulunup verginin tatbiki yoluna gidildiğinde munzam amortisman karşılıklarının da matraha dahil edilmesi kanunun icaplarından¹³.

Mevzuatta bu değişiklik yapıldığı takdirde bir defa vergiye tâbi gelirden bir azalma olacak, dolayısıyla yatırılmıyan kârların ortaklara dağıtılmasını sağlamak maksadıyla konulmuş olan vergi tesirinden kaybedecektir. İkincisi, böyle bir durum (kurum ve gelir vergileri tatbikatında amortisman karşılıkları maliyet bedeli esasına göre ayrıldığından) muhtelif vergi kanunları muvacehesinde yeknesak bir amortisman politikasının takibedilmesine de engel olacaktır.

3 — Kârların % 50 veya % 60 ını dividend olarak dağıtan anonim şirketlerin vergiden muaf tutulmasını öngören bir teklif te vardır. Bununla beraber bu talep herşeyden önce verginin konma maksadına aykırı düşer. Çünkü alakonan kârlar vergisinin gayesi yatırımların teşvikidir. Dağıtılmıyan kârlar bu maksada hizmet edecek şekilde kullanılmadığı takdirde ki dividend dağıtımının zorlanması söz konusu olur. Talep edilen değişiklik ise yatırımlar aleyhine olmak üzere dividend dağıtımını teşvik eder mahiyettedir. Ayrıca bu durumda hissedarlar kısmen de olsa gelir vergisinden kaçma hususunda serbest bırakılmaktadır.

4 — Diğer bir teklif te sadece sevk ve idarece toplam hisselerin % 50 veya daha fazlasına sahip bulunduğu veyahut ta herhangi bir hissedarın % 15 - 20 nispetinde hisseyi elinde tuttuğu anonim şirketlerin alakonan kârlar vergisine tâbi tutulması ile ilgilidir. Bu bakımdan yapılması istenen değişikliğin altında yatan temel fikir anonim şirket üzerinde nüfuz sahibi olabilmek için hisselerin nispeten büyük bir kısmını elde tutmaya ihtiyaç duyulduğudur. Bu istek yerine getirildiği takdirde sadece mahdut sayıda hissedarın meydana getirdiği anonim şirketler alakonan kârlar vergisine mevzu teşkil edecek, hisseleri fertler arasında geniş çapta yayılmış işletmeler ise ondan muaf kalacaktır.

13) Joint Committee on the Economic Report, *The Taxation of Corporate Surplus Accumulations*; op. cit. S. 177 - 178.

E) GELİR VE KURUM VERGİLERİNİN BİRLEŞTİRİLMESİ

Bazı müellifler tarafından alakonan kazançlar vergisinin ortaya çıkardığı çeşitli problemlerden kurtulmanın yegâne çaresi olarak gösterilen gelir ve kurum vergilerinin birleştirilmesi üç ayrı metod altında gerçekleştirilebilir ¹⁴:

a) Kurum Vergisinin Gelir Vergisinden Mahsubu

Hissedarlara aldıkları dividandlar üzerinden ödenmiş olan kurum vergisini kendi şahsî gelir vergisi mükellefiyetlerinden indirme hakkını veren bu metodun üç ayrı tatbik şekli söz konusudur :

Birincisi İngiliz vergi sisteminde yer alan tevkif usulüdür. Kurum vergisi başlangıçta anonim şirket tarafından ödenmekte, kârlar dağıtıldıktan sonra ise hissedarlar aldıkları dividandlar üzerinden hesapladıkları gelir vergisi tutarından kurum vergisi hissesini indirebilmektedirler. Eğer herhangi bir hissedarın toplam geliri üzerinden tesbit edilen vergi borcu tevkif edilen kurum vergisi hissesinin altında kalıyorsa o, bu durumda, aradaki fark kadar bir vergi iadesine hak kazanır. Dağıtılmıyan kârlar ise sadece kurum vergisi öder. Bu şekli itibariyle söz konusu metod dividand olarak hissedarlara ödenen kârların da diğer kaynaklardan sağlanan gelirler gibi sadece bir defa vergilendirilmesi neticesini vermekle beraber alakonan kazançların tercihli muamele görmesine engel olamamaktadır.

Kanada tarafından kullanılan ikinci şekil hissedarlara, ödenen kurum vergisinden dolayı, kendi şahsî gelir vergisi mükellefiyetlerine karşı kısmî bir kredi bahşeder. Onlar tesbit ettikleri gelir vergisi tutarından, kurum vergisinin mahsubu gayesiyle, aldıkları dividandların ancak % 20 sine eşit bir miktarı indirebilirler. Bu durumda küçük işletmeler tarafından ödenen kurum vergisinin tamamı karşılanabilmekle beraber büyük firmalarca ödenenin sadece bir kısmı telâfi edilebilmektedir. Düşük gelirli hissedarlara vergi iadesi de söz konusu değildir.

14) Bu konuda bak. Richard Goode, *The Corporation Income Tax*, John Wiley, New York, 1951, S. 181 - 202; Dan Throop Smith, *Federal Tax Reform*, Mc Grow Hill, New York, 1961, S. 205 - 218; John F. Due *Government Finance*, Richard D. Irwin, Illinois, 1954, S. 247 - 253.

İngiliz sistemine nazaran bu metod gerek kurum ve gelir vergilerinin birleştirilmesi, gerek hakkaniyetsizliğin giderilmesi bakımından daha az müessirdir. Kanada tarafından benimsenmesindeki maksad tatbikatının daha basit olması, varidattan daha az fedakârlığı gerektirmesi, ağır kurum ve gelir vergilerince firmaların gelişmesi üzerinde icra edilen tesirlerin kısmen olsun giderilmek istemesidir.

Üçüncü bir şekil A.B.D. de 1934 yılından evvel tatbik edilmiş olandır. Bu usule göre dividandlar sadece surtax'e tabi oluyor, normal gelir vergisinden muaf tutuluyordu. Normal gelir vergisi nispeti ile kurum vergisi nispeti aynı olduğundan çift vergileme bu yoldan kısmen olsun giderilebiliyordu. Bununla beraber, bu usulün uygulanabilmesi çift dereceli bir gelir vergisi sistemine ihtiyaç gösterdiği gibi, normal gelir vergisi nispetiyle kurum vergisi nispetinin de aynı olmasını gerektirir.

Yukarda ayrı ayrı ele alınan ve dağıtılan dividandlar üzerindeki kurum vergisi yükünü hissedarların gelir vergisi mükellefiyetlerinden mahsup gayesini güden üç şekilden birincisi en komplike ve fakat en tatminkâr olanıdır. Fakat bunlardan hiçbirini dağıtılmıyan kârları ele almadığından gelir vergisi ile kurum vergisinin birleştirilmesi yolunda atılmış tam bir adım teşkil etmez. Ayrıca bu metodun iki ayrı mahzuru daha vardır. Bir defa firma üzerindeki vergi yükü değişmediğinden borçla finansman öz sermaye ile finansmana nazaran tercih edilmeye devam edileceği gibi, kurum vergisinin riskli yatırımları daha az cazip bir duruma sokma yolunda icra ettiği tesirler de yürürlükte kalacaktır.

İkincisi, verginin in'ikâs etmesi durumunda bu yaklaşım şekli hissedarları kurum vergisi mükellefiyetinden kurtardıktan başka gelir vergisinden de kısmen veya tamamen muaf tutar. Bu mahzurlar birleştirmeyi kurum seviyesinde ele alan bir başka metodun lüzumuna ihtiyaç hissettirmiştir.

b) Dağıtılmıyan Kârlar Yaklaşımı

Bu metoda göre kurum vergisi borcu hesaplanırken dividand şeklinde hissedarlara yapılan ödemeler nazarı itibara alınmaz. Diğer bir deyişle adı geçen verginin matrahını sadece dağıtılmıyan kârlar teşkil eder. Dividandlar hissedarlara dağıtıldıktan sonra gelir vergisine tabi olur.

Dağıtılan kârlar kurum vergisine tâbi olmadığından in'ikâs ve-tiresi işlemeyecek ve dolayısıyla hissedarların gelir vergisinden de kurtulma imkânları kapatılmış olacaktır. Yine bunun gibi borçla finansman cazibesini kaybedecek, kurum vergisinin riskli yatırımlar üzerindeki menfi tesirleri de ortadan kalkacaktır.

Diğeri gibi bu metod da kurum vergisiyle gelir vergisinin tam bir birleştirilmesini mümkün kılmaz. Çünkü alakonon kârlar dağıtılanlara nazaran farklı bir şekilde vergilendirilmektedir. Kurum vergisini azaltmak gayesiyle, muhtemelen, işletme yöneticileri daha büyük ölçüde dividand tevzii yoluna gidebilirler. Sırf kurum vergisi mükellefiyetini azaltmak için kârların içerde alakonmaksızın hissedarlara dağıtılması uzun vadede kapital formasyonu nispetini azaltabilir. Bununla beraber, alakonon kazançların işletmenin genişletilmesi maksadiyle kullanılması mümkün iken sırf kurum vergisinden kurtulmak için dividandları dağıtıp daha pahalıya mal olacak finansman kaynağı arama yoluna gitmek rasyonel bir politika olmasa gerektir.

c) Ortaklık Yaklaşımı

Gelir ve kurum vergilerinin tam olarak birleştirilmesi ancak ortaklık yaklaşımı altında gerçekleştirilebilir. Bu metod altında anonim şirket aynen bir ortaklık muamelesi gördüğünden kârlar hissedarlara dağıtıldıktan sonra ve bir defada vergilendirilir. Yine bunun gibi, dağıtılmıyan kârlar da, fiilen işletmede bırakılmış olmalarına rağmen, hissedarlar arasında muayyen kıstaslara göre tevzi edilmekte ve onlar elinde gelir vergisine tâbi olmaktadır.

Dividandların da diğer gelirler gibi bir defa vergilendirilmesi neticesini veren bu usûl, özellikle, aile şirketi tipindeki işletmelerde en iyi uygulama alanı bulur. Çünkü birkaç ortaktan meydana gelen bu çeşit anonim şirketler ortaklıklardan pek farklı değildir. Kârların bunlar arasında tevzii kolaylıkla yapılabilir. Herhangibir ortak dividand dağıtımı üzerinde doğrudan doğruya söz sahibi olduğundan fiilen eline geçmiyen kârlar (dağıtılmıyan kârlar) üzerinden gelir vergisi ödemek zorunda kalması dolayısıyla muhtemelen bir itirazda bulunmıyacaktır.

Diğer taraftan bu metod büyük anonim şirketler bakımından elverişli sayılamaz. Çünkü, bir defa kârların çeşitli hisse senetleri arasında dağıtılması ve neticeden hissedarların haberdar edilmesi

küçük işletmelerde olduğu kadar kısa zamanda başarılabilir bir iş değildir. İkincisi, dividend dağıtımı üzerinde direkt olarak söz sahibi olmıyan hissedarların fiilen almadıkları kârlar üzerinden vergilendirilmeleri itirazlara yol açabilir.

F) NETİCE

Uzun vadeli kapital kazançlarına da normal gelir vergisi tarifesini tatbik edilmiş olsaydı anonim şirketlerin dağıtılmıyan kârları bu kadar önemli bir problem olmaktan çıkacaktı. Çünkü bu durumda hisse senedi fiyatlarına akseden ve satış anında realize edilen alakonon kazançlara normal gelir vergisi nispeti uygulanacağından sırf vergiden kaçmak amacıyla kârların içerde bırakılması hissedarlar için eskisi kadar cazip olmayacaktı. Fakat hisse senedi fiyatlarının dağıtılmıyan kârları, aksettireceği kabul edilebilmekle beraber bu ikisi arasında tam bir korelasyon olduğu ileri sürülemez¹⁵. Âdi hisse senedi fiyatları üzerinde yapılan bir araştırma 1871 ile 1938 yılları arasında anonim şirketler tarafından alakonon herbir 2.50 doların kıymetli kâğıt değerlerini ancak 1.80 dolar kadar arttırabildiğini ortaya koymuştur.

Hisse senedi fiyatları umumî ekonomik vaziyetin ve içinde faaliyet gösterilen sanayi kolunda hüküm süren şartların tesirine bağlı olarak gelecekteki muhtemel kârlılık durumuna göre taayyün eder. Bu itibarla, dağıtılmıyan kârlar hisse senedi fiyatları üzerinde müessir olan faktörlerden sadece bir tanesidir. Kaldı ki kapital kazançları çok kerre enflasyondan ve faiz haddindeki düşmeden ileri gelen ve reel olmıyan artışları da aksettirir. Hâl böyle olunca dağıtılmıyan kârlardan doğan kapital kazancı hissesini ayırdetmek büyük güçlükler arzedebileceği gibi herhangi bir sebepten hisse senedi fiyatının düşmesi veya ölüm anına kadar varlığın elde tutulması hâlinde de ona erişmek büsbütün imkânsız olur¹⁶.

15) Bu konuda bak. Richard Goode, *The Corporation Income Tax*, John Wiley, New York, 1951, S. 201; J. Keith Butters, *Should The Profits of Small Corporations Be Taxed Like Partnership Earnings (How Should Corporations Be Taxed)*, Tax Institute, New York, 1946) içinde S. 74

16) Dağıtılmıyan kârlar problemine bir çözüm şekli olmak üzere William Vickrey tarafından da bir teklif ileri sürülmüştür. Buna göre anonim şirket, bankalar ve diğer müesselerden sağladığı krediler için olduğu gibi, yatırılsın

Uzun vadeli kapital kazançları vergi sistemi içersinde diğer gelirlere nazaran imtiyazlı bir muamele görmeye devam ettikçe anonim şirket hissedarları gelir vergisinden kaçmak amacıyla kârlarını içerde bırakma yolunda teşvik edileceklerdir. Bu yönde mevcut eğilimi önleme gayesine hizmet eden yegâne vasıta alakonan kazançlar vergisidir. sözü edilen vergiye karşı ileri sürülen tenkidlerden birçoğunun haklı sebeplere dayandığını iddia etmek güçtür. Çünkü verginin tatbikatında bütün anonim şirketler değil fakat daha ziyade aile şirketi tipindeki işletmeler göz önünde bulundurulmaktadır. Ayrıca, gerek Dahilî Gelirler Bürosu ve gerekse adli merciler bu konuda son derece müsamahalı bir davranış göstermekte, ancak vergiden kaçma maksadının çok açık bir şekilde belli olduğu durumlarda harekete geçmektedirler. Hâl böyle olunca, dağıtılmıyan kârlarını makûl ihtiyaçlar uğrunda sarfeden işletmelerin fazla endişe göstermelerini yersiz karşılamak gerekir.

Verginin tesirliliğini azaltan en önemli faktör nispet strüktürünün gelir vergisinininkine nazaran son derece düşük oluşudur. Gelir vergisi nispetleri varidat ihtiyacı arttıkça zaman zaman değiştirilmiş olmakla beraber alakonan kazançlar vergisi nispeti hemen hemen ilk konduğu durumdaki seviyesini muhafaza etmiştir. Bunun en önemli neticesi gelir vergisinden kaçma yolunda sarfedilen gayretleri önlemek bakımından söz konusu verginin haiz bulunduğu müessiriyeti azaltmak olmuştur. Çünkü bu şartlar altında alakonan kazançlar vergisinin mevzuuna girmiş olmak dağıtılmıyan kârlara tanınan imtiyazlı durumu kötüye kullanan hissedarlar için beklenen bütün menfaatlerin kaybı mânasını taşımamaktadır. İki verginin nispet strüktürü arasında mevcut olduğuna işaret ettiğimiz bu fark devam ettiği müddetçe alakonan kazançlar vergisi ancak, ceza mahiyetinde bir tarha maruz kalmanın iş muhitinde kendileri aleyhine doğuracağı kötü propağandadan endişe duyan işletmeler için tesirli bir silâh olarak kalmakta devam edecektir.

veya yatırılmasın dağıtılmıyan kârlar üzerinden devlete heryıl muayyen bir faiz ödiyecektir. Bu tavsiye alakonan kazançların dividend şeklinde bir gün ödenebileceği düşüncesinden ilham almaktadır. Dağıtılmıyan kârları kapital kazancı olarak realize etmeyi tasarlıyan hissedarlar için böyle bir tedbirin önemli bir tesiri olamaz. William Vickrey'in bu teklifi için bak. *Discussion of Tax Policies in Relation to Investment and Economic Growth, (Reappraisal of Business Taxation, Tax Institute, Princeton, 1962)* içinde s. 162 - 63

Yapılmak istenen reform gerçekleştirildiği takdirde, anonim şirkete verilen imtiyazın suiniyet sahibi hissedarlar tarafından istismar edilmesine engel olmak bakımından kanun koyucunun elinde mevcut yegâne âlet tesirini tamamen kaybedeceğinden, bu değişikliklere kanunda yer vermektense vergiyi tamamen ortadan kaldırmak daha yerinde olur.

Bazı müellifler tarafından dağıtılmıyan kârlar probleminde kurtulmanın yegâne çaresi olarak gösterilen gelir ve kurumlar vergilerinin birleştirilmesi konusuna gelince :

Herşeyden evvel şunu söylemek gerekir ki doğrudan doğruya kurumlar vergisinin yürürlükten kaldırılması meseleye bir çözüm şekli getirmeyecektir. Çünkü bu durumda dağıtılmıyan kârlar yine gelir vergisinden muaf olmakta devam edecektir. Ancak gelir ve kurumlar vergilerinin küçük firmalar için elverişli olduğuna işaret ettiğimiz ortaklık metodu altında birleştirilmesi alakonan kazançlar vergisinin mevcudiyetini lüzumsuz kılabilir. Fakat bu netice herhalde teşvik edici vergi politikasının gayelerine uygun düşmeyecektir.

Önce de işaret ettiğimiz gibi, çift vergilemeye tâbi kurum kârlarından makûl ihtiyaçlar için yatırılanlara gelir vergisinden muafiyet tanımakla kanun koyucu otofinsmanı teşvik etmek istemektedir. Yatırımların dahilî fonlardan finansmanı olayının özellikle para piyasasından uygun şartlarla sermaye temin imkânları zayıf olan küçük işletmeler için nekadar önemli olduğu düşünülürse gelir ve kurumlar vergilerinin birleştirilmesi cihetine gitmekle bu tip firmalar aleyhine hareket edilmiş olacağı kendiliğinden ortaya çıkar.

Çift vergilemenin izahını anonim şirkete tanınan bazı imtiyazlarda, meselâ onu meydana getiren hissedarların firmanın borçlarından dolayı sınırlı ölçüde sorumlu olmaları, diğer bir deyişle, iflâs halinde ancak hisseleri nispetinde takibedilmelerinde bulmak mümkündür. Kanun koyucu iktisadî gelişmeyi teşvik amacıyla yatırıma yönelen dahilî fonları gelir vergisinden muaf tutmuş ve böylece içerde bıraktıkları fonlarla iktisadî büyümenin başarılmasında önemli bir rol oynayan firmaları ikinci bir verginin mükellefi olmak durumundan kurtarmak amacını gütmüştür.

Aynı varidatı sağlayacak başka kaynaklar bulmadan devletin kurumlar vergisinden vazgeçebilmesi hususu da üzerinde ayrıca düşünülmesi gereken bir problemdir. Bugünkü durumda, gelişmelerini

tamamlamış olan anonim şirketler kurum vergisini ödedikten sonra alakonan kazançlar vergisinin tehdidi altında kârları hissedarlara dağıtmaktadırlar. Küçük işletmeler ise büyümelerini gerçekleştirmek bakımından dividand dağıtımından vazgeçip kârlarını içerde alakoyamak eğilimindedirler. Kanun koyucunun bu sonuncu tip firmalara imtiyazlı bir durum tanıması bir taraftan ekonomide rekabetin devam ettirilmesine, gelişme hızının artırılmasına imkân verecek, diğer taraftan, matrahı genişletmek suretiyle, ilerde vergi varidatının zenginleştirilmesine de yol açacaktır.

Kurumlar vergisinin tamamen ortadan kaldırılması neticesini veren ortaklık metodunun küçük işletmelere tatbiki, dağıtılmıyan kârlara gelir sergisinden muafiyet tanıyan diğer alternatiflere nazaran daha az cazip görünür. A. B. D. de ilk 25.000 dolara kadar olan meblâğların sadece % 30 nispetinde kurum vergisi ödediği, bu miktara uygulanacak gelir vergisi nispetinin ise daha yüksek olduğu düşünülürse bunun ne kadar doğru olduğu kendiliğinden ortaya çıkar. Ayrıca bu durumda anonim şirketlerin büyük bir kısmı çift vergilemeye mevzu teşkil etmeye devam edeceklerinden devlet varidattan daha az fedakârlıkta bulunacaktır.

Netice olarak denilebilir ki, dağıtılmıyan kârlara gelir vergisinden muafiyet tanınması yatırımların vergi politikası yoluyla teşviki bakımından gereklidir. Ancak bu arada alakonan kazançlar vergisini tanzim eden hükümlerde bazı değişiklikler yapılması, özellikle, «makûl ihtiyaçlar» deyiminin ya tamamiyle ortadan kaldırılması veya daha geniş olarak tefsir edilebilecek şekilde yeniden ifade edilmesi anonim şirketlere tanınan imtiyazlı durumun otofinansmanı teşvik yönünden daha önemli bir fonksiyon ifa etmesine yol açacaktır.

Holzman'ın da belirttiği gibi¹⁷ sadece işletmenin mevzuuna giren veya yakın ilgisi bulunan sahalara yapılan yatırımlar için gelir vergisinden muafiyet tanımakta ısrar edilmemeli ve fakat bu sınır biraz daha genişletilmelidir. Diğer bir ifadeyle, millî ekonomiye faydalı olmak şartıyla, işletmenin faaliyet branşına yabancı faaliyetlere yapılan yatırımlar da bu imtiyazdan faydalandırılmalıdır. Ancak bu sayede, bir firma tarafından bulunan teknik bir yeniliğin başka sahalara uygulanması da kolaylıkla gerçekleştirilebilir.

17) Robert S. Holzman, *Expansion Plans and the Accumulated Earnings Tax*, (Reappraisal of Business Taxation, Ibid S. 142, 143, 149, 163, 164).

Dağıtılmıyan kârlar sırf yatırımların dahilî fonlardan finansmanını teşvik gayesiyle gelir vergisi mevzuu dışında bırakıldığına göre, bu maksad yerine, hissedarların vergi mükellefiyetini azaltmak için kârların içerde bırakılması bazı tedbirlerin alınmasını zarurî kılar. Alakonan kazançlar vergisi teşvik edici vergi politikasının anonim şirketlerde olan tatbikatını istenen hedefe doğru yöneltmek bakımından faydalı bir fonksiyon ifa etmektedir. Söz konusu vergide, nispet strüktürünü yükseltmek, kapsamını genişletmek gibi yapılacak bazı değişiklikler onun müessiriyetini arttırmak yönünden önemlidir. Memur ve işçi gibi dar gelirli sınıf ile oldukça müreffeh bir hayat seviyesinde olan hissedarlar arasında vergi yükünün adil olarak dağılması ancak alakonan kazançlar vergisinin tesirli bir şekilde fonksiyonunu ifa etmesiyle sağlanabilir.